

* Абагульненне па раздзеле «Свет у эпоху Ранняга і Высокага сярэднявечча. Першыя дзяржавы на тэрыторыі Беларусі»

Працуем з паняццямі

1. Размяркуйце прадстаўленыя паняцці па групам: палітычнае развіццё, сацыяльна-эканамічнае развіццё, культурнае развіццё.

Натуральная гаспадарка, саслоўе, князь, фрэска, феадальная раздробленасць, халіфат, феадалізм, хрысціянства, верв, пасаднік, язычніцтва, ардынскае ярмо, летаніс, славянiзацыя балтаў, берасцяная грамата.

Ахарактарызуйце развіццё беларускіх зямель у IX — першай палове XIII ст., выкарыстоўваючы паняцці адной з груп (на выбар).

2. Устанавіце пары паміж паняццямі, змешчанымі ў розных слупках, каб паміж імі існавала лагічная сувязь. Растлумачце свой выбар.

феадал, горад, даніна, лес, манголы, епархія, язычніцтва, індаеўрапейцы, Евангелле, Вялікая славянская міграцыя

епіскап, славяне, дзяцінец, ідал, хрысціянства, падсечна-агнявое земляробства, ярмо, славянiзацыя балтаў, князь, залежны селянін

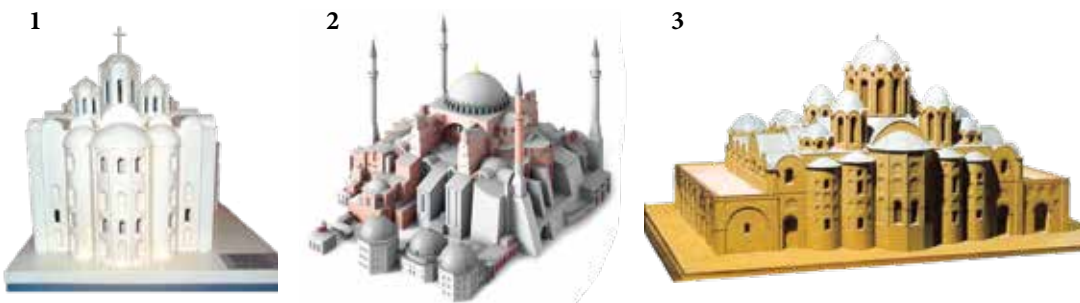
3. Успомніце, для абазначэння чаго ў Сярэднявеччы выкарыстоўвалася слова «грыўня». Якая ўзаемасувязь існуе паміж грыўняй і выразам «гнацца за доўгім рублём»?

Грыўні

Чытаем і пераўтвараем розныя віды тэкстаў

4. Разгледзьце ілюстрацыі, прачытайце кароткія звесткі пра архітэктурныя аб'екты, пабудаваныя ў Раннім і Высокім сярэднявеччы. Складзіце параўнальную табліцу, дайце ёй назву. Крытэрыі для параўнання распрацуйце самастойна. У вывадзе да табліцы растлумачце значнасць прадстаўленых храмаў з пазіцыі нашага часу.

Макеты архітэктурных помнікаў

Кароткія звесткі пра архітэктурныя аб'екты

А. Сімвал «залатога веку» Візантыі, будаваўся на працягу пяці гадоў падчас праўлення Юстыніяна. Больш за тысячу гадоў лічыўся найвялікшым храмам у хрысціянскім свеце — аж да будаўніцтва сабора Святога Пятра ў Рыме. Пасля падзення Канстанцінопаля ў 1453 г. пераўтвораны ў мячэць. У 1985 г. унесены ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Б. Самы першы каменны храм на тэрыторыі Беларусі, узведзены ў сярэдзіне XI ст. па распараджэнні князя Усяслава Брачыславіча. Ён быў чацвёртым у свеце, выкананым у такой стылістыцы, але меў адметнасці — алтарнае ўзвышэнне і сем купалаў. У сярэдзіне XVIII ст. цалкам перабудаваны ў стылі віленскага барока. Да нашых дзён захаваліся фрагменты кладкі і фрэскавага роспісу канца XI ст., старажытны падмурак. Прадстаўлены ў папярэдні Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

В. Згодна з летапісам, пабудаваны князем Яраславам Мудрым на месцы перамогі над печанегамі ў XI ст. Мае 13 купалаў, якія сімвалізуюць Ісуса Хрыста і 12 апосталаў. Ансамбль мазаік і фрэсак XI ст., што захаваўся ў храме, — самы поўны ў свеце. Сучасны выгляд, у стылі барока, храм набыў на мяжы XVII–XVIII стст. У 1990 г. унесены ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Аналізуем, тлумачым, разважаем

5. У чым вы бачыце асноўныя прычыны пазнейшага пачатку развіцця феадальных адносін на тэрыторыі Беларусі ў параўнанні з краінамі Заходняй Еўропы?

Параўноўваем

6. Параўнайце гарады на тэрыторыі Заходняй Еўропы і Беларусі ў X–XIII стст. Вызначце падабенствы і адрозненні.

Пытанні для параўнання	Гарады на тэрыторыі Заходняй Еўропы	Гарады на тэрыторыі Беларусі
Шляхі ўзнiкнення		
Склад насельнiцтва		
Асноўныя заняткі гараджан		
Функцыі гарадоў		
Карпаратыўныя аб'яднанні		
Права на самакіраванне		
Падабенствы		
Адрозненні		

7. Запоўніце параўнальную табліцу «Першыя дзяржавы на тэрыторыі Беларусі».

Пытанні для параўнання	Полацкае княства	Тураўскае княства
Племянное княжанне, на аснове якога склалася дзяржава		
Геаграфічнае становішча		
Час утварэння		
Галоўны горад і дата яго першага згадвання		
Першы вядомы князь і гады яго праўлення		
Узаемаадносіны з Кіевам		
Асаблівасці дзяржаўнага ладу		
Самыя вядомыя князі (1–2) і вынікі іх дзейнасці		
Барацьба супраць знешніх заваёўнікаў		
Дата заснавання хрысціянскай епархіі		
Вывад		

Сістэматызуем веда

8. Працягніце лагічны рад. Вызначце, што аб'ядноўвае дадзеныя элементы.

- 1) Крывічы-палачане, дрыгавічы, ...
- 2) Дзяцінец, торг, ...
- 3) «Людзі», смерды, закупы, ...
- 4) Родаплемянны, рабаўладальніцкі, ...
- 5) Мнагабожжа, ідалапаклонства, капішча, ...
- 6) Кавальскае, ювелірнае, ганчарнае, бандарнае, ...
- 7) Рагвалод, Ізяслаў, Брачыслаў, ...

8) Сафійскі сабор, Барысаглебская царква, ...

9) Берасцяныя граматы, надпісы на Барысавых камянях, грэбень з алфавітам, ...

10) Ефрасіння Полацкая, Кірыла Тураўскі, ...

9. Уявіце, што вы — сярэдневяковы купец, які прыехаў у Полацк. Апішыце сваю дарогу (адкуль вы прыехалі, якім шляхам дабіраліся, на чым). Які тавар вы прывезлі ў Полацк? Што плануеце купіць? Якімі грашыма будзеце разлічвацца?

10. Канкрэтызуйце гістарычнымі фактамі прапанаваныя тэндэнцыі гістарычнага развіцця, характэрныя для дзяржаў у Раннім і Высокім сярэднявеччы. Дапоўніце пералік тэндэнцый. Запоўніце табліцу.

Тэндэнцыі гістарычнага развіцця ў Раннім і Высокім сярэднявеччы	Заходняя Еўропа	Тэрыторыя Беларусі
Стварэнне дзяржаў на аснове племянных саюзаў		
Складванне феадальных адносін		
Феадальная раздробленасць		
Развіццё абарончага дойлідства		
Пашырэнне і ўмацаванне хрысціянскай царквы		
+ самастойна выдзеленая тэндэнцыя		
Вывад		

Растлумачце, як пералічаныя ў табліцы тэндэнцыі звязаны паміж сабой.

11. Якімі падзеямі / з'явамі / працэсамі вы б дапоўнілі стужку часу ў пачатку гэтага раздзела? Прапануйце форму для іх абазначэння (карта, карціна, фотаздымак, цытата, фрагмент крыніцы, дата і інш.).